ជីវិតរបស់ត្លាលែស
THALÈS

[កើតនៅឆ្នាំទី១នៃអូឡាំផ្យាដទី៣៥ (កីឡាអូឡាំពីក)–ស្លាប់នៅក្នុងអូឡាំផ្យាដទី៥៨, មានអាយុ៩២ឆ្នាំ]

ត្លាតែល, ជនជាតិមីឡេស៊ីយាង, មានដើមកំណើតនៅប្រទេសហ្វេនីស៊ី, ជាកូនសៃស្រឡាយរបស់កាដមុស្ស កូនប្រុសរបស់អាគ្នេនរ ។

ដោយឪពុកម្ដាយរបស់ត្លាលែសមានការស្អប់ខ្ពើមជាខ្លាំង ចំពោះអ្នកកាន់អំណាចផ្ដាច់ការ ដែលធ្វើបាបជិះជាន់សង្កត់សង្កិនពួកប្រជាពលរដ្ឋដែលមានសន្ដានចិត្តល្អ, អ្នកទាំងនោះក៏ដាច់ចិត្តចាកចេញពីស្រុកមីឡេត៍, ពីទីក្រុងយ៉ូនី ដែលត្លាលែសមានកំណើតកើតនៅក្នុងឆ្នាំទី១នៃអូឡាំផ្យាដទី៣៥ ។ បុគ្គលនេះជាបុគ្គលទី១ ដែលបានទទួលកិត្តិនាមជាអ្នកប្រាជ្ញ... ដោយគាត់បានបង្កើតទស្សនវិជ្ជាម៉្យាងឈ្មោះថា យ៉ូនីក... គឺឈ្មោះដកស្រង់ចេញពីទីក្រុងកំណើតរបស់គាត់ ។

បុគ្គលនេះបានចូលបំពេញកិច្ចការងារនៅក្នុងក្រសួងតុលាការអស់មួយរយៈពេល, ហើយបន្ទាប់ពីបានធ្វើការដោយមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អក្នុងនាទីសំខាន់ៗ នៅក្នុងក្រសួងនេះហើយ... គាត់ក៏បានចាកចេញស្វែងទៅរកសិក្សាស្វាធ្យាយន៍អាថ៌កំបាំងនៃធម្មជាតិវិញ... ដោយគាត់មិនចូលចិត្តជាប់ដៃជាប់ជើង និងសភាពតឹងតែងនៃកិច្ចការសាធារណៈនិងនយោបាយ ។ គាត់បានធ្វើដំណើរទៅប្រទេសអេយីព្ទ ដែលនៅទីនោះ វិទ្យាសាស្ត្រផ្សេងៗកំពុងតែលូតលាស់បែកផ្លែផ្កាពេញទំហឹង ៖ គាត់ក៏បានចំណាយពេលវេលាអស់ជាច្រើនឆ្នាំ ដើម្បីពិភាក្សាជាមួយនឹងពួកគ្រូអាចារ្យធំៗ ដែលសុទ្ធសឹងជាក្រុមបណ្ឌិតនៅក្នុងប្រទេសនេះ ។ គាត់បានសិក្សាស្រាវជ្រាវ ពីភិនភាគសម្ងាត់នៃសាសនារបស់ពួកគេ ហើយបានយកចិត្តទុកដាក់យ៉ាងខ្លាំងជាទីបំផុតខាងផ្នែកធរណីមាត្រ (géométrie) និងខាងផ្នែកតារាសាស្ត្រ ។ គាត់ពុំបានជាប់ចិត្តជាប់ថ្លើមបំរើលោកគ្រូធំណាម្នាក់ទេ...។ ក្រៅពីទំនាក់ទំនងដែលគាត់ធ្លាប់មានជាមួយនិងអ្នកប្រាជ្ញអេយីព្ទ... គាត់គ្មានការពិសោធន៍ឯណាទៀតទេ ក្រៅតែពីការពិសោធន៍ស្រាវជ្រាវរបស់ខ្លួនឯង ។ គឺការពិសោធន៍ពិចារណាដ៏ជ្រា–

លជ្រៅ និងចំណេះដឹងដែលគាត់បានប្រមែប្រមូលឧិបក្រសោបដោយការសិក្សាផ្ទាល់ខ្លួនឯង... គាត់ក៏បានយកចំណេះដឹងទាំងនេះ មកពង្រីកចងក្រងជាទស្សនវិជ្ជារបស់គាត់ ។

ត្អាលែសមានសម្បជ្ជញ្ញៈខ្ពង់ខ្ពស់ណាស់... និយាយតិច, តែគិតពិចារណាច្រើន ។ គាត់មិនដែលគិតអំពីប្រយោជន៍ផ្ទាល់ខ្លួនរបស់គាត់ទេ... គាត់មានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងតែទៅលើប្រយោជន៍នៃសាធារណរដ្ឋរបស់គាត់តែប៉ុណ្ណោះ ។

ជនម្នាក់ឈ្មោះយុវេណាល់... ពេលនិយាយពីមនុស្សខ្លះដែលជឿជាក់ថា ការសងសឹកជាទ្រព្យសម្បត្តិដ៏សំខាន់ជាងគេនៅក្នុងជាតិនេះ... បានពោលថា មនោសញ្ចេតនានៃការស្អប់គុំគួននិងសងសឹក ពុំមែនជាមនោសញ្ចេតនានៃពួកក្រុមគ្រូសារគ្រីស៊ីព (ឪពុកម្តាយរបស់ត្អាលែស) និងពុំមានឋិតនៅក្នុងលក្ខណៈទន់ភ្លន់របស់ត្អាលែសនោះទាល់តែសោះ ! ។

At vindicta bonum vitâ jueundius ipsâ; Chrisippus non dicet idem, nec mite Thaletis Ingenium...

នៅពេលដែលត្អាលែសត្រឡប់មករស់នៅស្រុកមីឡេត៍ បុគ្គលនេះរស់នៅក្នុងការស្ងប់ស្ងាត់តែម្នាក់ឯង ហើយគិតតែពីត្រិះរិះពិចារណាក្នុងរឿងអ្វីៗដែលទាក់ទងនឹងមេឃផ្កាយ ។ សេចក្តីស្រឡាញ់ជាប់ចិត្ត និងបញ្ញា និងវិចារណញ្ញាណ បានណែនាំឲ្យគាត់ចូលចិត្តជីវិតរស់នៅជាមនុស្សទោលឥតប្រពន្ធ... គឺធ្វើឲ្យគាត់ចៀសចេញឆ្ងាយពីរឿងចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ ។ នៅពេលនោះ គាត់ទើបមានអាយុ ២៣ឆ្នាំ ក៏ស្រាប់តែម្តាយគាត់ អ្នកស្រីក្លេអូប៊ូលីនបានបង្ខំឲ្យគាត់រៀបការជាមួយកូនស្រីអ្នកមានម្នាក់ ។ ត្អាលែសក៏បានពោលថា ៖ « កាលណាគេនៅក្មេង... គឺមិនទាន់ដល់ពេលរៀបការទេ; កាលណាគេក្លាយទៅជាមនុស្សចាស់ជរា ក៏វាហួសពេលទៅហើយ ។ ចំណែកមនុស្សដែលឋិតនៅក្នុងចន្លោះនៃអាយុទាំងពីរនេះ គឺច្បាស់ជាពុំសូវមានពេលទំនេរគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីស្វែងរកប្រពន្ធនោះទេ » ។ ប៉ុន្តែពាក្យអ្នកខ្លះបានពោលថា នៅពេលគាត់ចាស់ទៅ ត្អាលែសបានយកប្រពន្ធម្នាក់ជាស្រីជាតិអេយីព្ទ ។ គឺជាស្រីម្នាក់ដែលចេះផលិតរបស់របរល្អៗច្រើនបែបច្រើនយ៉ាង ។

ថ្ងៃមួយ មានពួកបរទេសបានចូលមកក្នុងស្រុកម៉ាឡេត៍ ដោយឆ្លងកាត់តាមកោះកូ... ពួកជនទាំងនោះបានជួលអ្នកនេសាទឲ្យបង់សំណាញ់ចាប់ត្រីឲ្យពួកគេ ។ ពួកអ្នកនេសាទបានបង់សំណាញ់នៅក្នុងសមុទ្រ មិនចាប់បានត្រីបែរជាយកបានជើងតាំងមួយធ្វើពីមាសសុទ្ធដែលព្រះនាងអេឡែន (Hélène ស្តេចស្រីក្រិក) នៅពេលត្រឡប់មកពីក្រុងត្រយវិញបានទម្លាក់ចោលនៅទីកន្លែងនោះ ។

ការបង់សំណាញ់បានជើងតាំងមានដូច្នេះ ក៏បានបង្កើតឲ្យមានជម្លោះជាខ្លាំង

រវាងពួកជនបរទេសនិងពួកអ្នកនេសាទ ដែលជជែកតវ៉ាគ្នាអ៊ឹងកងតណ្ដើមគ្នាយក
របស់មានតម្លៃ ។ បន្ទាប់មក ពួកអាជ្ញាក្រុងក៏បានចូលមកលាយឡំនៅក្នុងរឿងនេះ
ដោយប្រកាន់យកត្រូវសំរាប់មនុស្សពួកគេរៀងៗខ្លួន ។ សង្គ្រាមមួយហៀបនឹងផ្ទុះ
ឡើងរវាងទីក្រុងផ្សេងៗទៅហើយ ក៏ស្រាប់តែអ្នកខ្លះមានយោបល់ថា គួរតែយក
រឿងនេះទៅឲ្យហោរានៅភ្នំដេលហ្វជាអ្នកសំរេចវិញ ។ គេក៏បានបញ្ជូនបេសកជនទៅ
ភ្នំដេលហ្វ; ហោរាបានឆ្លើយថា ត្រូវតែយកជើងតាំងមាសទៅប្រគល់ឲ្យអ្នកប្រាជ្ញទី
មួយ ។ អ្នកផងក៏លើកយកជើងតាំងមាសនេះ ទៅប្រគល់ត្លាលែស ។ ត្លាលែស
មិនព្រមទទួលយក ក៏បញ្ជូនរបស់នេះទៅឲ្យអ្នកចេះដឹងម្នាក់ទៀតឈ្មោះប៊ីយ៉ាស ។
ដោយសេចក្ដីសុភាពរាបសារ ប៊ីយ៉ាសក៏បានបញ្ជូនតៗគ្នា រហូតធ្លាក់ទៅក្នុងកណ្ដា
ប់ដៃរបស់សូឡុង ។ បុគ្គលក្រោយនេះក៏បានពោលថា គ្មានមនុស្សណាម្នាក់ដែល
មានបញ្ញាញាណជាងព្រះនោះទេ ម្ល៉ោះហើយក៏បានបញ្ជូនរបស់នេះទៅថ្វាយតាំង
ជាគ្រឿងអាសនៈរបស់ព្រះអាប៉ូឡុង (ព្រះពិស្ណុការរបស់ជនជាតិក្រិក) នៅភ្នំដេលហ្វ
(គួរកត់សំគាល់ថា នៅសហរដ្ឋអាមេរិកសព្វថ្ងៃ មានទីក្រុងមួយឈ្មោះ « ហ្វីឡា
ដេលហ្វីយ៉ា » គឺមានន័យថា « សេចក្ដីស្នេហាចំពោះភ្នំដេលហ្វ ») ។

មានពួកយុវជនខ្លះនៅក្នុងក្រុងម៉ាឡេត៍ បានស្ដីបន្ទោសឲ្យត្លាលែសថា មុខវិជ្ជា
ដែលគាត់ខំស្រាវជ្រាវ គ្មានបានផ្ដល់ផលប្រយោជន៍អ្វីដល់គាត់ទេ... ពីព្រោះគេ
ឃើញតែគាត់រស់នៅក្នុងសេចក្ដីក្ររហេមរហាមរហូត ។ ត្លាលែសចង់បង្ហាញឲ្យពួ
កទាំងអស់នោះយល់ឃើញថា បើពួកក្រុមអ្នកប្រាជ្ញ មិនដែលប្រមែប្រមូលទ្រព្យ
បានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើន គឺព្រោះដោយហេតុថា ពួកគេមើលងាយមើលស្រាលចំ-
ពោះមាសពេជ្រកែវកង ដែលគេមិនដឹងយកទៅធ្វើអ្វី... ក៏ប៉ុន្តែបើពួកគេបានសំរេ
ចថាធ្វើអ្នកមានអ្នកបាននោះវិញ ក៏គ្មានអ្វីជាការពិបាកចំពោះពួកគេដែរ ។

យោងតាមពាក្យសំដីរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្រិក ដែលនិយាយតៗគ្នាពីសម័យ
នោះ... គេថាត្លាលែសជាមនុស្សដែលចេះគន់គូរទុកជាមុនអំពីរឿងមេឃផ្កាយ ជា
ពិសេសបានទាយទុកពីផលិតផលល្អនៃកសិកម្មនៅក្នុងឆ្នាំដែលគេរស់នៅ ។ មុន
រដូវមកដល់ គាត់បានទិញផ្លែអូលីវទាំងអស់នៅជុំវិញស្រុកម៉ាឡេត៍ ។ ផលិតផល
ក៏មានសំបូរដូចការទស្សន៍ទាយពិតមែន... ត្លាលែសក៏បានទទួលការចំណេញដ៏
សន្ធឹកសន្ធាប់ ក៏ប៉ុន្តែដោយរូបគាត់ពុំមែនជាអ្នកគិតពីប្រយោជន៍... កាត់ក៏បានសុំ
ឲ្យមានការរួមប្រជុំនៃពួកអ្នកជំនួញទាំងអស់នៅស្រុកម៉ាឡេត៍ ហើយគាត់ក៏បានចែ
កចាយការចំណេញរបស់គាត់ទាំងអស់ទៅពួកអ្នកជំនួញទាំងនោះ ។

ត្លាលែសធ្លាប់បានសំដែងសេចក្ដីអំណរគុណចំពោះព្រះក្នុងរឿងបីយ៉ាង ៖ គឺ
បានកើតមកជាមនុស្សមានបញ្ញា មិនមែនជាមនុស្សភ្លីភ្លើ; បានកើតមកជាប្រុស មិ

នមែនជាស្រី; បានកើតមកជាជនជាតិក្រិក ពុំមែនកើតមកជាជនព្រៃផ្សៃ ។

ត្លាលែសមានទស្សនៈថា ពិភពលោកបានត្រូវរៀបចំឡើងដោយបញ្ញាខ្ពង់ខ្ពស់មួយ ដែលគ្មានការចាប់ផ្ដើមនិងគ្មានទីចប់ ។ គាត់ជាជនជាតិក្រិកទី១ដែលបានបង្ហាត់បង្រៀនថា ព្រលឹងវិញ្ញាណរបស់មនុស្ស (អាត្មន)ជារបស់ដែលចេះស្លាប់ ។

ថ្ងៃមួយមានបុរសម្នាក់ដែលបានទៅសួរគាត់ថា តើមនុស្សយើងអាចលាក់បិទបាំងអំពើរបស់យើងចំពោះព្រះបានទេ ។ គាត់បានឆ្លើយតបថា ចិត្តគំនិតរបស់យើង ទោះជាមានលក្ខណៈជាអាថ៌កំបាំងនិងជាការសម្ងាត់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនអាចបិទជិតជាមួយនឹងព្រះបានដែរ ។

ត្លាលែសបានពោលថា របស់ដែលធំជាងគេនៅក្នុងលោក គឺទីកន្លែង ពីព្រោះទីកន្លែងមានចំណុះមនុស្សសត្វនិងធម្មជាតិទាំងអស់... របស់ដែលខ្លាំងជាងគេ គឺការចាំបាច់ ពីព្រោះការចាំបាច់នឹងនាំឲ្យឈ្នះនូវអ្វីៗគ្រប់យ៉ាង; របស់ដែលមានល្បឿនលឿនជាងគេ គឺចិត្តគំនិត... ពីព្រោះនៅក្នុងរយៈពេលតែមួយភ្លែតសោះ ចិត្តថ្លើមរបស់មនុស្សអាចឆ្លងកាត់រហូតដល់ចក្រវាល; របស់ដែលមានបញ្ញាជាងគេ គឺពេលវេលា ពីព្រោះពេលវេលានឹងអាចលាតត្រដាងនូវអាថ៌កំបាំងគ្រប់យ៉ាង; របស់ដែលគួរឲ្យសប្បាយនិងប្រកបដោយសុភមង្គលជាទីបំផុត គឺការធ្វើកិច្ចការអ្វីៗស្របតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ។

★ គាត់បានពោលអះអាងជាច្រើនដងថា ការនិយាយច្រើនពុំមែនជាសញ្ញានៃបញ្ញាញាណនោះទេ ។

★ គេត្រូវនឹកឃើញដល់មិត្តភក្តិស្មើគ្នា ទោះនៅជិតក្ដី ទោះនៅឆ្ងាយក្ដី ។

★ គេត្រូវជួយឧបត្ថម្ភដល់ឪពុកម្ដាយខ្លួន បើគេចង់ឲ្យកូនរបស់ខ្លួន ជួយឧបត្ថម្ភដល់ខ្លួនគេដែរ ។

★ គ្មានអ្វីលំបាកវេទនាជាងពួកជនកាន់អំណាចផ្ដាច់ការ ដែលមានភាពចាស់ជរានោះទេ ។

★ នៅក្នុងវាសនាអភ័ព្វ អ្វីៗដែលនាំយើងឲ្យបានស្គាល់សេចក្ដីស្ងប់ស្ងាត់ គឺការយល់ដឹងជាក់ច្បាស់ថា ពពួកជនដែលបានធ្វើទុក្ខបុកម្នេញមកលើរូបយើង ក៏ជាពពួកអ្នកមានវាសនាអភ័ព្វដូចរូបយើងដែរ ។

★ កុំចង់បានអ្វីៗដែលដណ្ដើមបានពីគេយកមកធ្វើជារបស់យើង ។

★ សុភមង្គលពិតប្រាកដ គឺតែងបានមកពីសុខភាពល្អ ពីទ្រព្យសម្បត្តិដ៏សមរម្យ (មនុស្សសប្បាយចិត្តគឺតែងសប្បាយចិត្តនឹងរបស់បន្តិចបន្តួចដែលគេមាន) និងបានពីជីវិតមួយ ដែលមិនមែនស្ថិតនៅក្នុងសេចក្ដីខ្ជិលច្រអូសនិងអវិជ្ជា...។

ត្លាលែសយល់ថា គ្មានរឿងអ្វីដែលលំបាកជាងការស្គាល់ខ្លួនឯងនោះទេ ៖ ហេតុដូច្នេះហើយទើបបានជាគាត់បង្កើតសុភាសិតមួយ ដែលគេបានឆ្លាក់ឆ្លៃនៅលើសន្លឹកមាស ព្រមទាំងបានថ្វាយទៅព្រះវិហារអាប៉ូឡុង ៖ « ចូរឯងស្គាល់ចិត្តគំនិតរបស់ខ្លួនឯង » ។

គាត់បានអះអាងថា ជីវិតហើយនិងសេចក្ដីស្លាប់គ្មានអ្វីខុសគ្នាត្រង់ណាសោះទេ ។ លុះដល់គេសួរដេញដោលគាត់ថា ហេតុអ្វីបានជាគាត់មិនព្រមស្លាប់តែម្ដងទៅ... គាត់បានឆ្លើយថា រស់និងស្លាប់ជារបស់តែមួយ... គ្មានអ្វីដែលអាចជំរុញឲ្យគាត់ជ្រើសរើសយករបស់មួយ ជាជាងរបស់មួយទៀតនោះឡើយ ។

គាត់តែងតែមានអារម្មណ៍សប្បាយរីករាយនៅក្នុងកំណាព្យកាព្យឃ្លោង ។ គេបាននិយាយថា គឺគាត់នេះហើយដែលបានបង្កើតក្បួនកំណាព្យពាក្យប្រាំបី...

ថ្ងៃមួយ បុរសម្នាក់ដែលត្រូវគេចោទថា បានលួចប្រពន្ធគេ បានមកជួបគាត់ដើម្បីសួរគាត់ថា តើខ្លួនគេគួរតែធ្វើសេចក្ដីសច្ចាប្រណិធានឬទេ ? ត្លាលែសបានឆ្លើយចំអកទៅជននោះវិញថា តើការភរភូតក្រោមសម្បថ ជាទោសមួយស្រាលជាងការលួចប្រពន្ធគេដែរឬទេ ? ។

នាយម៉ង់ជ្រែតដឺពីរ៉ែន ដែលធ្លាប់ធ្វើការជាសាវឹករបស់គាត់ ថ្ងៃមួយបានមកជួបគាត់នៅមីឡេត៍ ហើយនិយាយទៅកាន់គាត់ថា ៖ « ឱ! ត្លាលែស តើមានរង្វាន់អ្វីដែលលោកចង់បានពីខ្ញុំ ដើម្បីបង្ហាញសេចក្ដីដឹងគុណរបស់ខ្ញុំចំពោះលោក ដែលបានណែនាំខ្ញុំឲ្យមានចំណេះដឹងនូវសុភាសិតដ៏ល្អទាំងឡាយ ដែលខ្ញុំជំពាក់រូបលោក ? » ។ « ប្រសិនបើលោកមានឱកាសបង្ហាត់បង្រៀនអ្នកដទៃ, នេះជាចម្លើយរបស់ត្លាលែស, ចូរលោកប្រាប់អ្នកទាំងនោះថា គឺខ្ញុំនេះហើយដែលបាននិពន្ធទ្រឹស្ដីទាំងនេះ ៖ ចំពោះរូបលោក គឺជាសេចក្ដីសុភាពរាបសារមួយគួរឲ្យកោតសរសើរ, រីឯចំពោះរូបខ្ញុំ គឺជារង្វាន់មួយដ៏មានតម្លៃរកអ្វីប្រៀបគ្មាន » ។

ត្លាលែស គឺជាជនជាតិក្រិកទី១ ដែលបានធ្វើការស្រាវជ្រាវក្នុងវិទ្យាសាស្ត្រពិសោធន៍ និងនៅក្នុងផ្នែកតារាសាស្ត្រ ។ គាត់បានយល់ថា ទឹកជាវត្ថុធាតុទី១ដែលជាដើមចមនៃវត្ថុធាតុគ្រប់យ៉ាង; គាត់បានយល់ថា ផែនដីគឺជាដុំទឹកខាប់ ចំណែកខ្យល់គឺជាទឹកដែលក្រខ្សត់ ។ របស់អ្វីៗក៏ដោយ តែងតែផ្លាស់ប្ដូរធាតុខ្លួនចូលគ្នាទៅវិញទៅមកជានិច្ចជាកាល (<u>កំណត់អ្នកបកប្រែ</u> ៖ ក្នុងករណីនេះ យើងបានកត់សម្គាល់ឃើញថា ទ្រឹស្ដីដ៏ល្បីល្បាញរបស់អ្នកប្រាជ្ញគីមីបារាំងក្នុងសតវត្សទី១៨ម្នាក់ឈ្មោះ Lavoisier... តាមពិតគឺជាទ្រឹស្ដីរបស់ត្លាលែសសោះ ៖ « Rien ne se perd, rien ne se crée; tout se transforme ») ។

ត្លាលែសបានយល់ថា អ្វីៗក៏ដោយនៅទីចុងចប់ទៅ ក៏បានក្លាយទៅជាធាតុទឹក

ទាំងអស់... ពិភពលោកទាំងមូល ត្រូវពោរពេញទៅដោយរូបសត្វដែលយើងមើ-លមិនឃើញ ហើយដែលហិចហើរចុះហើរឡើងពីគ្រប់ទិស ។ គាត់យល់ថាផែនដីវិលជុំវិញមជ្ឈមណ្ឌលរបស់ខ្លួនឯង ដែលជាមជ្ឈមណ្ឌលតែមួយរបស់ចក្រវា-ល រីឯទឹកសមុទ្រវិញដែលផែនដីនេះស្ថិតនៅពីបាន ជំរុញឲ្យមានការកំរើករញ្ជួយក្លាយទៅជាចលនារបស់ផែនដី ។

ឥទ្ធិពលស័ក្តិសិទ្ធិរបស់ដែកឆក់និងជាតិអង្កាំ ហើយនិងមហាមេត្រីរវាងអ្វីៗដែលមានធាតុដូចគ្នា បានណែនាំឲ្យត្រាលែសយល់ឃើញថា គ្មានអ្វីៗនៅក្នុងលោកនេះដែលគ្មានជីវិតនោះទេ ។

គាត់បានយល់ថា បុព្វហេតុដែលបណ្តាលឲ្យមានទឹកជំនន់នៅទន្លេនីល (ប្រទេសអេឃីព្ទ) គឺមកពីខ្យល់ (សមុទ្រ Méditerranée) ដែលបក់ពីជើងមកត្បូងបានពន្យឺតចលនាទឹកទន្លេដែលហូរពីជើងទៅត្បូងវិញ ដែលជាហេតុបង្ខំឲ្យទឹកទ-ន្លេកំពប់ហូរហៀរបាចសាចចូលក្នុងស្រែចំការ ។

ត្រាលែសជាអ្នកប្រាជ្ញទី១ ដែលបានទស្សន៍ទាយអំពីចលនាសុគ្រាសនិងរាហ៊ូចាប់ច័ន្ទ... និងបានធ្វើការសង្កេតទៅលើចលនាផ្សេងៗនៃផ្កាយទាំងពីរនេះ ។ គាត់បានយល់ថា ព្រះអាទិត្យជាដុំផ្កាយដែលមានពន្លឺពីខ្លួនឯង ហើយដុំផ្កាយនោះមានទំហំ១២០ដងលើសព្រះច័ន្ទ ។ គាត់បានយល់ថា ព្រះច័ន្ទគឺជាដុំផ្កាយមួយដែលមានពន្លឺជ្រាបចូលមិនធ្លុះ ហើយដែលគ្រាន់តែមានលទ្ធភាពចាំងពន្លឺព្រះអាទិត្យត្រឡប់ទៅវិញ ដូចជាកញ្ចក់ប៉ុណ្ណោះ តាមរយៈផ្ទៃមួយចំហៀងរបស់ខ្លួនឯង ។ ហើយយោងតាមការសន្និដ្ឋានបែបនេះ គាត់ក៏បានពន្យល់ពីទំរង់ផ្សេងៗរបស់ព្រះច័ន្ទដែលបានលេចឡើងឲ្យយើងឃើញ ។

គឺគាត់នេះហើយ ជាអ្នកប្រាជ្ញទី១ដែលបានសិក្សាអំពីដើមកំណើតនៃព្រះពា-យ, អំពីធាតុនៃរន្ទះ, បុព្វហេតុនៃផ្លេកបន្ទោរ និងផ្គរលាន់ ។

ក្នុងសារវតាដែលកើតមានឡើងមុនរូបគាត់ ពុំមាននរណាម្នាក់មានសមត្ថភាពអាចវាស់វែងកំពស់នៃប៉មនិងបូរ៉ាមីឌ... ដោយយោងតាមស្រមោលដែលប៉មទាំងនេះជះទៅទិសខាងត្បូង នៅពេលដែលពន្លឺព្រះអាទិត្យកាត់ចំពាក់កណ្តាលផែនដី (បណ្តាលឲ្យថ្ងៃនិងយប់មានកំរិតវេលាស្មើគ្នា ៖ ក្នុងមួយឆ្នាំមានពីរថ្ងៃ ដែលយប់និងថ្ងៃមានកំរិតវេលាស្មើគ្នា គឺថ្ងៃ២១មិនា និងថ្ងៃទី២២ឬ២៣កញ្ញា) ។

ត្រាលែសបានកំរិតឆ្នាំមកត្រឹម៣៦៥ថ្ងៃ ។ គាត់បានរៀបចំក្បួនច្បាប់នៃរដូវ ហើយបានកំរិតខែមកត្រឹម៣០ថ្ងៃ ៖ កាលរយៈវេលា១២ខែបានកន្លងផុតទៅ គាត់តែងតែបន្ថែមប្រាំថ្ងៃ ដើម្បីគំរប់ដំណើរមួយជុំរបស់ឆ្នាំ ។ ក្បួនច្បាប់នេះគាត់បានរៀនចេះពីពួកជនជាតិអេឃីព្ទ ។

គឺគាត់នេះហើយដែលបានផ្តល់នូវចំណេះដឹងអំពីក្រុមផ្កាយដុះកន្ទុយដែលមានទិសដៅទៅផ្នែកខាងជើង (La petite ourse), ដែលពួកជនជាតិហ្វេនីស៊ីបានប្រើប្រាស់សំរាប់ក្បួននាវាចររបស់ពួកគេ ។

ថ្ងៃមួយ នៅពេលដែលគាត់ដើរចេញពីផ្ទះ ដើម្បីទៅសម្លឹងមើលមេឃផ្កាយ ក៏ស្រាប់តែគាត់ភ្លាត់ជើងធ្លាក់ចូលទៅក្នុងស្នាមភ្លោះ ។ ស្រីបំរើចាស់នៅក្នុងផ្ទះរបស់គាត់ម្នាក់ ក៏បានស្ទុះរលះរលាំងទៅជួយស្រង់យកគាត់ចេញពីអន្លង់មកវិញ ព្រមទាំងបានចំអកឲ្យគាត់ថា ៖

– យីអើត្ថាលែស! លោកពូកែតែមើលទៅមេឃផ្កាយ ប៉ុន្តែលោកមើលមិនឃើញអ្វីៗដែលនៅជាប់នឹងជើងលោកសោះ ! ។

ពេញមួយជីវិតរបស់ត្ថាលែស គាត់បានរស់នៅក្នុងសេចក្តីកោតស្ញប់ស្ញែងរបស់អ្នកផង ។ គេបានមកសាកសួរគាត់ ក្នុងរឿងសំខាន់ៗគ្រប់យ៉ាង ។ ស្តេចក្រេស៊ុស បន្ទាប់ពីបានធ្វើសង្គ្រាមជាមួយនឹងជនជាតិពែរ្ស (អៀរ៉ង់)... ក៏បានដឹកនាំកងទ័ពរបស់គាត់រហូតដល់មាត់ទន្លេហាលីស ។ ស្តេចអង្គនេះ មានការអល់អែកយ៉ាងខ្លាំង ពីព្រោះមិនដឹងថាត្រូវឆ្លងទន្លេយ៉ាងណា ដោយទ្រង់ពុំមានស្ពាន ពុំមាននាវា ហើយទឹកទន្លេទៀតសោតក៏ជ្រៅ ។ ត្ថាលែសដែលនៅពេលនោះ បានដើរមកជួបប្រទះជំរំរបស់ស្តេច ក៏បានអះអាងទូលទ្រង់ថា គាត់មានមធ្យោបាយដើម្បីអនុញ្ញាតឲ្យកងទ័ពរបស់ទ្រង់ឆ្លងទន្លេបាន ដោយមិនបាច់ប្រើស្ពាននិងនាវា...។ ក្នុងរំពេចនោះ គាត់ក៏បានបញ្ជាឲ្យគេជីកប្រឡាយមានរាងជាចំណិតព្រះច័ន្ទ តាំងពីដើមជំរំរហូតទៅចុងជំរំ...។ ទន្លេក៏បែកផ្លូវជាពីរ (ជំពាមព្រែក)... ហើយដៃទន្លេទាំងពីរត្រូវឆ្លងកាត់គ្រប់ទីកន្លែង ចំណែកកងទ័ពក៏បានឆ្លងត្រើយខាងម្ខាងដោយគ្មានការលំបាក ។

ត្ថាលែសមិនបានអនុញ្ញាតក្នុងឱកាសនោះ ឲ្យជនជាតិមីឡេត៍ចងសម្ពន្ធយោធាជាមួយស្តេចក្រេស៊ុសនោះឡើយ ថ្វីបើទ្រង់បានទទូចយ៉ាងណាក៏ដោយ ។ គឺការប្រុងប្រយ័ត្នរបៀបនេះហើយ ដែលបានធ្វើឲ្យប្រជាជាតិរបស់គាត់នៅគង់វង្ស ។ គឺដោយហេតុថាស្តេចសៀរុស ដែលបានច្បាំងឈ្នះជនជាតិលីឌី ក៏បានកំទេចគ្រប់ទីក្រុងណាៗទាំងអស់ ដែលបានចូលដៃជាមួយពួកជនក្រោយនេះ... ក៏ប៉ុន្តែបានទុកស្រុកមីឡេត៍មួយឲ្យរួចខ្លួន... ពីព្រោះស្រុកនេះពុំមានការប្រាថ្នាអាក្រក់ទៅលើពួកគេទេ ។

ត្ថាលែសនៅពេលចាស់ជរាពេកណាស់ទៅហើយ បានឲ្យគេសែងរូបគាត់ទៅលើជីទួល ដើម្បីទស្សនាការប្រយុទ្ធនៅក្នុងឆាកល្ខោនមួយ ។ ចំហាយក្តៅយ៉ាងខ្លាំងនៅក្នុងពេលនោះ ក៏បានបណ្តាលឲ្យសារពាង្គកាយរបស់គាត់ទទួលឥទ្ធិពលផ្លា

ស់ប្តូរ... គាត់ក៏បានទទួលសេចក្តីស្លាប់មួយរំពេជ នៅចំត្រង់កន្លែងដែលគាត់កំពុងតែទស្សនាការប្រយុទ្ធ ។ គឺនៅក្នុងអូឡាំព្យាដទី៥៨ និងឆ្នាំ៩២នៃអាយុរបស់គាត់ ។ ជនជាតិមីឡេត៍ក៏បានរៀបចំឈាបនកិច្ចយ៉ាងអធិកអធមចំពោះរូបគាត់ ។

(កំណត់បន្ថែមរបស់អ្នកបកប្រែ៖ ត្ថាលែសមានកំណើតតំណាលគ្នា និងយុគសម័យព្រះពុទ្ធសមណគោត្តម គឺ៦សតវត្សមុនគ្រឹស្តសករាជ ។ គឺជាទស្សវិទូក្រិកនិងអ្នកប្រាជ្ញគណិតសា-ស្ត្រទី១ ដែលបានទុកទ្រឹស្តីថា ៖ « ខ្សែស្របពីរដែលសម ស្របជាមួយនឹងខ្សែទី៣ គឺសមស្របជាមួយគ្នាទាំងអស់ » (**Deaux droites parallèles à une même troisième sont paralèlles entre elles**) ។៚

□ □

□